

Bron: De Morgen - 14 mei 2022 - Joël De Ceulaer

Interview Geert Lenssens

De advocaat die het opneemt tegen 3M: ‘Wanneer komt de bevolking van Antwerpen in opstand?’

Geert Lenssens: ‘De studenten van Reuzegom zijn al veroordeeld door de media, en dan volgt nog een proces voor de rechter. Dat is vreselijk.’ Beeld © Stefaan Temmerman

Hij heeft een hekel aan *trial by media*, maar trekt aan de alarmbel in het PFOS-dossier, volgens hem ‘het

Tsjernobyl van Vlaanderen'. Advocaat Geert Lenssens (62) over gezondheid, gokreclame en gevoelens van huisdieren bij een echtscheiding.

JOËL DE CEULAER 14 mei 2022, 03:00

Volksgezondheid is geen prioriteit voor de overheid”, zegt advocaat Geert Lenssens. “Wij hebben decennialang geïnvesteerd in onze fantastische sociale zekerheid, en dus denkt men: ‘wie ziek wordt, kan daarop een beroep doen en daarmee is de kous af.’ Dat is een foute redenering, natuurlijk. Het is door die verwaarlozing dat de sociale zekerheid straks onbetaalbaar zal worden. En het is door het comfort van dat vangnet dat de overheid veel te weinig aandacht heeft voor kwesties die onze gezondheid bedreigen.”

Lenssens is van vele markten thuis. We leerden hem kennen toen hij gedupeerden van het spraaktechnologiefiasco Lernout & Hauspie bijstond. Ook als steun en toeverlaat van mensen die geld verloren aan de aandelen van de christelijke arbeidersbeweging, de zogenoemde Arco-coöperanten, haalde hij regelmatig het nieuws. Dezer dagen treedt hij voor het licht in het PFOS-dossier, dat constant in de aandacht staat – is het niet omdat de Oosterweel-werken worden stilgelegd op bevel van de Raad van State, dan wel omdat een groep inwoners van Zwijndrecht, waar de 3M-fabriek jarenlang het chemische PFOS produceerde, zich juridisch heeft verenigd. Lenssens is een van de raadsliden die deze mensen wil helpen. Toen dat onlangs werd aangekondigd, noemde hij deze zaak “het Tsjernobyl van Vlaanderen”.

Dat is stevige taal.

“Dat is inderdaad niet bescheiden geformuleerd. Je kunt radioactieve straling ook niet zomaar vergelijken met de aanwezigheid van chemische

bestanddelen. Maar ik heb de situatie vergeleken met Tsjernobyl om iedereen wakker te schudden: zowel de grond als de mensen zijn gecontamineerd. Bij sommige omwonenden van 3M werd tot honderd keer de toegelaten dosis PFOS in het bloed vastgesteld. En toch zijn veel mensen nog altijd niet overtuigd dat hun gezondheid op het spel staat.”

Kunnen we daar al zeker van zijn?

“Ja, momenteel al wel. Er zijn studies die aantonen dat er zeer nadelige effecten op de gezondheid zijn. De zogenoemde PFAS-deeltjes – ik gebruik liever deze verzamelnaam dan alleen het specifieke PFOS – vormen echt een probleem in het Antwerpse. In 2019 kreeg ik al telefoon van Amerikaanse advocaten die vroegen of ik ervan op de hoogte was dat Antwerpen een van dé PFAS-hotspots wereldwijd is. In dat verband: aangezien 3M een Amerikaans bedrijf is, kunnen we in België, maar ook in de VS procederen.”

Deze stoffen hebben een nadelig effect op de immuniteit van kinderen, en ook een verband met cholesterol is aangetoond. Over andere effecten bestaat discussie.

“Dat is zo. Er is ook een verband met hormoonverstoring en diabetes, maar over de link met kanker is nog discussie, al wijzen veel studies daar op een sterk verhoogde kans. Maar goed, sommige wetenschappers werken nu eenmaal in dienst van grote bedrijven, die bewust andere informatie de wereld in sturen. Dat hebben we ook gezien met roken destijds, waarvan het verband met kanker ook lang werd ontkend.”

‘De vraag moet breder worden gesteld: moeten we alle reclame verbieden voor middelen die verslavend kunnen zijn? Misschien.’Beeld © Stefaan Temmerman

Dat wil niet zeggen dat elk verband dat nu wordt ontkend, later ook zal worden bevestigd.

“Ik ga akkoord met u dat er nog wetenschappelijke ruimte is voor discussie. Maar de tijd zal het leren.”

De toegelaten norm ligt erg laag, volgens toxicoloog Jan Tytgat: elke Vlaming die elke week een eitje van eigen kippen eet, zou de norm al overschrijden.

“Wel, dat zou ons allemaal erg alert moeten maken. Het zit in onze lichamen en we leven ermee. En niet alles is al even goed onderzocht: ik vraag mij af wanneer brandweerlieden zich eens collectief laten testen. Zij komen via hun blusmateriaal voortdurend in contact met PFAS. Ik ben geen wetenschapper, maar een jurist: toch zou ik niet gerust zijn.”

Hoe gaat u de mensen uit Zwijndrecht verdedigen?

“Wij zien dat in dit dossier verjaring dreigt, daarom passen we een simpele techniek toe. Wij baseren onze strategie op de zogenoemde ‘burenhinder’, omdat je dan spreekt over ‘foutloze aansprakelijkheid’: je hoeft niet te bewijzen dat de tegenpartij een fout maakte. Alleen de hinder moet bewezen worden, niet de fout.”

Tot waar zijn mensen ‘buren’ van 3M?

“Wel, sinds deze week weten we dat zich ook in Antwerpen een probleem stelt, en dat was niet onverwacht. Men zou geen enkel risico mogen nemen en nu ook in de stad een grootschalig gezondheidsonderzoek doen. Het concept ‘buren’ kan zeker strekken tot de bewoners van Antwerpen. Het is een breed juridisch begrip: nabij de luchthaven van Zaventem beschouwt men de overlast tot in Meise nog als burenhinder. Er is nog een tweede juridische techniek die we gebruiken, die van het voorbehoud.”

Wat betekent dat precies?

“We willen niet in een oeverloos wetenschappelijk debat terechtkomen, en we willen ons ook niet laten vastpinnen op de gezondheidsrisico’s die we nu al kennen. Aangezien we niet weten wat de toekomst brengt, moeten slachtoffers – net zoals bij asbest – gezondheidsklachten over twintig jaar nog kunnen verhalen op het verantwoordelijke bedrijf. We moeten vermijden dat dit dossier verjaart. Vergelijk het met een ongeval: het kan dat u de dag nadien alleen maar rugpijn hebt, maar tien jaar later in een rolstoel zit. Vandaag kennen we niet alle gevolgen van PFAS.”

Worden mensen niet té bang gemaakt?

“Nee. We weten dat mensen ziek kunnen worden. Dat is een feit. Deze stoffen zijn enorm schadelijk. Het is angst voor ziekte, en de bezorgdheid voor hun kinderen, die mensen terecht bang maakt. Dat is bij sommigen een existentiële vrees. Anderen ondergaan het gewoon, maar ik vraag mij af hoe lang dat gaat duren. Wanneer komt de bevolking van de stad Antwerpen in opstand? Dit gaat niet meer stoppen, hoor. Misschien moet op termijn de grond in de hele stad worden gezuiverd.”

Gaat u 3M dagvaarden, of hoopt u op een minnelijke schikking?

“3M weigert een minnelijke schikking. Ons antwoord is een dagvaarding.”

U richt uw pijlen op 3M, niet op de overheid. Waarom niet?

“Dat is ook een strategische keuze. Overheidsaansprakelijkheid is een zeer moeilijke aangelegenheid. Individuele ministers kun je sowieso niet aanspreken, dus je moet al de hele gewestelijke overheid aanpakken. En ook de gemeente Zwijndrecht. Dat wordt erg ingewikkeld. Als jurist moet je je veldslagen kiezen, niet schieten op alles wat beweegt.”

Hoe kijkt u naar de rol van de overheid? Het lijkt duidelijk dat in vorige Vlaamse regeringen de toen bevoegde ministers Joke Schauvliege (cd&v) en Ben Weyts (N-VA) steken hebben laten vallen. Zij hebben niet gecommuniceerd toen dat moest.

“Ik heb die kwestie dus niet juridisch geanalyseerd, omdat ik mij daar niet op richt. Maar er is een probleem geweest qua communicatie, dat is zeker zo. Maar op dat moment was de aangerichte schade een voldongen feit, alleen wist de bevolking van niets. Dus als jurist ga ik beter naar de producent.”

‘Ziekte vermijden was tijdens de pandemie niet de prioriteit van de overheid. De zorg kon het toch aan. Dat is de omgekeerde manier van denken.’Beeld © Stefaan Temmerman

Maar kan de overheid iets doen?

“Zeker. Nu laten overheden de mensen in de steek. De Vlaamse regering moet natuurlijk geen rechtshulp organiseren, maar ze zou wel breed en correct moeten informeren naar iedereen die in aanmerking komt voor een claim en een mogelijke schadevergoeding. Ook mensen die in Antwerpen wonen.”

De regering moet klanten voor u ronselen.

“Nee, hoor. Ik ben ook niet de enige jurist die in dit dossier actief is. Hoe meer groepen en verenigingen opstaan en zich laten vertegenwoordigen, des te beter. De overheid zou gewoon de informatie moeten stroomlijnen en zorgen dat iedereen zijn rechten kent. En dat mensen rechtstoegang hebben, zoals dat heet. Dat is vandaag een groot probleem.”

Hoezo?

“Neem het consumentenrecht: dat is in de Europese Unie enorm goed uitgewerkt. De consument wordt hyperbeschermd. In theorie. In de praktijk is daar geen sprake van, omdat de meeste mensen geen rechtstoegang hebben. Het kost zo’n 4.000 euro om een procedure te starten: wie kan dat betalen als het over pakweg een reep Kinder-chocolade gaat?”

Dus theoretisch zijn we beschermd als we ziek worden van chocolade, maar in de praktijk raken we nooit bij de rechter?

“En dat is werkelijk een probleem. Er bestaat natuurlijk zoiets als pro Deo: gratis hulp voor mensen die echt aan lager wal zitten. Maar voor de grote meerderheid onder ons is justitie eigenlijk niet te betalen. En dat zou niet mogen.”

Zijn advocaten niet te duur?

“Het is een ambachtelijk beroep, dus een advocaat moet worden betaald voor zijn of haar inspanningen. Al ken ik veel kantoren die verlieslatend werken, hoor. Er is veel verdoken armoede in de advocatuur. Ook dat is een probleem. Advocaten zouden beter moeten worden voorbereid op het ondernemerschap. Maar dat is een ander verhaal.”

Terug naar Oosterweel. De werken liggen stil. Een goede zaak?

“Daar hebben wij niet op aangestuurd, maar de Raad van State heeft dat beslist. Ik heb wel cliënten die mij komen zeggen dat tijdens de werken bij droog weer het stof en het zand hoog opwaaien en bij hen in de tuin terechtkomt. En in dat stof zit PFAS. Ik vind het dus terecht dat de werken stilliggen. Ik ben mij bewust van de economische effecten, maar we moeten ons toch ook de vraag durven stellen: hebben we Oosterweel nog wel nodig? Zijn die grote infrastructuurwerken rond Antwerpen nog van deze tijd?”

Het is een vraag die je wel vaker hoort: hebben we die Oosterweelverbinding nog nodig op het moment dat ze misschien ooit klaar zal zijn?

“Misschien raakt ze wel nooit klaar, en wordt het project onderweg stopgezet. Zoals mensen die een pastorijwoning willen bouwen, maar zien dat hun geld bij de eerste verdieping al op is en er dan maar gauw een dak opleggen. Ik kan begrijpen dat die werken voor sommigen een obsessie zijn geworden, maar men ziet door het bos de bomen niet meer. Dit is een prestigeproject. Misschien kan het geld ergens anders veel beter worden gebruikt. Ik mis visie in de politiek. Zijn er nog staatslieden in ons land?”

BIO

• geboren op 29 maart 1960 in Antwerpen • advocaat en plaatsvervangend rechter • vennoot van advocatenkantoor SQ Brussel • publicist, schreef in 2014 het boek *Belogen en bedrogen* (Borgerhoff & Lamberigts)

Die klacht is van alle tijden, niet? In 1835 schreef de Franse filosoof Alexis de Tocqueville al dat er in de VS geen staatslieden meer waren zoals vroeger.

“De Europese en Belgische politici die na de Tweede Wereldoorlog de basis voor onze sociale zekerheid hebben gelegd, waren zeker visionaire staatslieden. Vandaag zie ik dat kaliber niet. Politici moeten nu bezig zijn met de modal shift: door elektrische wagens en fietsostrades gaat de mobiliteit zo veranderen dat het Oosterweel-project nu al gedateerd is. Dit is passé, dit is *old school*, dit is het denken uit de tijd van de E40 en de E17.”

Zonder het verzet van een aantal burgercomités was Oosterweel misschien al klaar geweest.

“Nu legt u de verantwoordelijkheid voor de vertraging bij de burgercomités en dat is niet terecht. Het project heeft telkens vertraging - opgelopen omdat rechters oordeelden dat een aantal dingen niet in orde was. Ik heb het ontzettend moeilijk met mensen die daar geen respect voor hebben. Ik sta in de praktijk, dus voor mij kan het oordeel van een rechter ook weleens tegenvallen. Maar het principe van respect voor rechters en hun beslissingen moeten we vasthouden. Anders zijn we verloren. Ik heb het dan ook erg lastig met politici die aanhoudend de magistratuur van activisme beschuldigen.”

Zoals N-VA-voorzitter Bart De Wever deed toen de Raad van State de Oosterweel-werken liet stilleggen?

“Precies. Wat De Wever over die rechters zei, kan niet door de beugel.”

Hij vond dat de rechters aan wetgevend werk deden.

“En dat is niet waar. De rechter mag wetten interpreteren, en in dit geval heeft hij beslist dat de grond moet worden beschouwd als een afvalproduct. De Wever suggereert dat de rechter uit zijn rol viel, en dat is niet zo. Een

rechter past principes toe. Als men daar niet akkoord mee gaat, zijn er altijd andere instanties waar men terecht kan, tot het Hof van Cassatie. We moeten rechters ons vertrouwen blijven geven.”

Een vraag buiten uw huidige actieradius: wat vond u van het plan van minister van Justitie Vincent Van Quickenborne (Open Vld) om gokreclame te verbieden?

“Dit ruikt een beetje naar een stunt om een goede beurt te maken. De vraag moet breder en fundamenteler worden gesteld: moeten we alle reclame verbieden voor middelen die verslavend kunnen zijn voor de mens? Misschien. Maar dan moeten we coherent zijn, en ook alcoholreclame verbieden – anders krijgen we inconsequenties. Dat bedoel ik ook met visionaire politiek: men moet het bredere plaatje bekijken en het debat ten gronde voeren. Niet van steekvlam naar steekvlam sukkelen.”

Is het geen kwestie van tijd voor ook alcoholreclame zal worden verboden, zoals dat eerder met tabaksreclame is gebeurd?

“Ik denk dat ook, ja. Idem dito voor bepaalde voeding, volgens mij. Ik heb vorige week de cijfers over obesitas nog eens gelezen in de krant, en dat wordt een enorm probleem. Je kunt niet van de ene dag op de andere reclame voor verslavende producten afschaffen, maar gefaseerd moet dat kunnen. Al heb ik het altijd wel moeilijk met nieuwe verboden. Daarom had ik soms problemen met de covidregels.”

Wat was uw probleem?

“De ministeriële besluiten waarmee men aanvankelijk werkte om vrijheden in te perken, waren behoorlijk rommelig. Een jungle. Ik ben het ook niet blijven volgen, het was te erg. Al moet ik daaraan toevoegen, als burger, dat ik vind dat de overheid het er goed van af heeft gebracht, alles bij

elkaar genomen. Ik vond ook dat de premier alles altijd goed communiceerde naar de bevolking.”

'Een partij is soms niet meer mee met de tijd en dan verdwijnt ze. So what? De grammofoonplaat is haar relevantie ook verloren.' Beeld © Stefaan Temmerman

De overheid heeft toch verschillende keren gefaald? Ze was altijd te traag om in te grijpen, en te snel om te versoepelen. Met al meer dan 30.000 doden tot gevolg.

“Dat is toch kritiek van de beste stuurman die aan wal staat. Ik geef politici meer krediet. Die pandemie was totaal onverwacht, dat hadden ze nog nooit meegemaakt.”

Maar er was, net zoals bij 3M en PFAS, weinig aandacht voor volksgezondheid. De burgers mochten ziek worden, zolang de ziekenhuizen het maar aankonden. Dat is toch precies wat u bij het begin van dit gesprek aanklaagde?

“Daar hebt u een punt. Men heeft vertrouwd op de hoge kwaliteit van de medische zorg in dit land. Ziekte vermijden was niet de prioriteit van de overheid. De zorg kon het toch aan. Dat is de omgekeerde manier van denken: alsof je eerst de ballen hangt en dan pas de kerstboom zet. Je moet eerst de gezondheid van de mensen beschermen, en als er dan toch iets misgaat, moet er uiteraard hoogkwalitatieve zorg zijn. Maar nogmaals: ik heb mededogen voor politici. Ik ben de zoon van een politicus, ik heb gezien hoe het werkt.”

Wijlen uw vader Jan Lenssens was inderdaad lang parlementariër en minister voor de toenmalige CVP. Maar u bent niet in zijn voetsporen getreden.

“Nee, voor mij was dat een vergiftigd geschenk. Ik werd daarmee gepest op school. Het was alsof die ‘CVP’ op mijn voorhoofd stond. Mijn vader was trouwens ook actief bij het ACW, de christelijke arbeidersbeweging. Hij was van de generatie van Jean-Luc Dehaene en Wilfried Martens. Die kwamen bij ons aan huis. In dat nest ben ik opgegroeid.”

En toch bestrijdt u als advocaat namens de Arco-gedupeerden Beweging.net, de opvolger van het ACW. Is dat een soort vadermoord?

“Nee, natuurlijk niet. Maar sommigen vinden van wel. Ik heb in dat dossier meer dan genoeg bedreigingen gekregen. Dat ik mijn carrière zou mogen vergeten als ik ermee doorging. Alleen vergeten die mensen dat ik hun basis vertegenwoordig, en die basis voelt zich behoorlijk genaaid.”

Heeft dat dossier de cd&v niet veel pijn gedaan, electoraal ook?

“Daar ben ik van overtuigd. Er zijn 800.000 mensen die geld hebben verloren aan Arco. Dat heeft cd&v, en de politiek in het algemeen, geen deugd gedaan. Die woede zet zich ook verder in de volgende generaties, omdat kinderen beseffen dat hun ouders het geld kwijt zijn waarvoor ze hun hele leven hebben gewerkt. Je zou kunnen zeggen dat de groep van gedupeerden op die manier almaar groter wordt in plaats van kleiner.”

Waarop richt die woede zich?

“Op Beweging.net, in de eerste plaats, omdat mensen zich bedrogen voelen. Op Belfius, omdat die meehielp aan het bedrog en omdat de bankkorting die deze mensen lang hebben gekregen, nu is afgeschaft. En ook op de Belgische staat, die had beloofd om iedereen te vergoeden via de bankgarantie.”

Maar dat mag niet van Europa, omdat het om verboden staatssteun ging.

“Juist, het is onwettelijk verklaard door Europa en nadien door de Raad van State. De overheid mag niet tussenkomen. Maar ze heeft het wel beloofd. Als dat niet via het bankgarantiefonds kan, dan moet ze maar een alternatieve manier vinden. Nu laat men de mensen in de steek. De kleine

man, want het gaat hier niet om mensen met veel geld, maar om mensen die hun spaarcenten aan Arco toevertrouwen.”

Voor de belastingbetaler is het wel sneu dat hij zou moeten opdraaien voor een fout van het vroegere ACW.

“Niet akkoord. De staat heeft een fout gemaakt, en dus is de staat verantwoordelijk. Dit gaat over aansprakelijkheid.”

Huidig minister van Binnenlandse Zaken Annelies Verlinden (cd&v) is een hele tijd advocaat geweest voor de Belgische staat in deze zaak. Is dat een probleem?

“Voor mij niet. Maar de Arco-aandeelhouders vinden dat wél problematisch. Het is nog maar eens een extra negatief signaal dat ze er moeten bijnemen. Het duurt al zo lang, ze hebben nog geen euro gezien en dan wordt Verlinden nog minister ook.”

'Zonder respect voor rechters zijn we verloren. Ik heb het lastig met politici die de magistratuur van activisme beschuldigen.' Beeld © Stefaan Temmerman

Welke andere verklaringen ziet u voor de neergang van cd&v?

“Ik vergelijk het met een grammofoonplaat: die heeft haar relevantie ook verloren – al moet ik opletten met dat beeld, want vinyl is weer hip. Maar een partij is soms niet meer mee met de tijd en dan verdwijnt ze. Dat is niet erg, *so what?* Maar partijen die zich verkneukelen in het verlies van cd&v, vergeten dat hen misschien hetzelfde te wachten staat.”

Iets anders: u schreef onlangs een stuk waarin u ‘trial by media’ aanklaagde.

“Ik vind dat zeker een probleem. Omdat het vandaag niet gereguleerd is. Het is de Far West. Met als gevolg dat sommige mensen tweemaal terechtstaan. Dat is gewoon zo. Dat gold voor Jan Fabre, dat gold voor Bart De Pauw, dat geldt voor de studenten van Reuzegom: ze zijn al veroordeeld door de media, de maatschappelijke opinie is gevormd, en dan volgt nog een proces voor de rechter. Dat is vreselijk.”

Hoe los je dat op? Er is persvrijheid, die we te allen tijde moeten bewaken.

“Elke vrijheid moet worden afgewogen tegen andere vrijheden en rechten. Voor journalisten is dat misschien geen leuk nieuws, maar het geldt ook voor persvrijheid. We hoeven het wiel trouwens niet uit te vinden, we kunnen gewoon naar Angelsaksische landen kijken, waar men het principe *contempt of court* kent.”

Wat houdt dat in?

“Wij kennen het geheim van het onderzoek, maar dat is alleen van toepassing op wie met het gerecht werkt, dus niet op journalisten of de burgerlijke partij. Bij *contempt of court* is alles strafbaar wat de correcte rechtsgang kan belemmeren. Dat impliceert dat journalisten bijvoorbeeld

voorzichtiger zouden moeten schrijven over zaken waarover de rechter zich nog niet heeft uitgesproken. En altijd à charge en à décharge. Dat laatste ontbreekt vaak. Ik weet dat persvrijheid een heilig huisje is, maar het gaat over het leven van mensen. We zouden *trial by media* niet gewoon mogen blijven ondergaan.”

Is dat niet altijd een risico als de pers een advocaat interviewt? U hebt er ook alle belang bij om 3M nu zo slecht mogelijk voor te stellen in het PFOS-dossier.

“Een advocaat is opgeleid als een soort lichtingenieur, en wij belichten een zaak altijd onvolledig, dat is onze job. Dat wil niet zeggen dat we liegen, wel dat we soms eenzijdig zijn. Journalisten moeten maar kritische vragen stellen of de tegenpartij interviewen.”

Zou u 3M kunnen verdedigen, als ze u morgen belden?

“In principe wel, ik ben geen ridder op het witte paard die uit puur idealisme advocaat is. Ik ben een advocaat-ondernemer. Maar met 3M zou ik het moeilijk hebben. Ik ben opgegroeid in Dendermonde, naast de Dender: het water was toen nog een zwarte, stroperige massa die nauwelijks bewoog. Ik was mij toen al bewust van de impact van vervuiling op de volksgezondheid. En ik ben altijd een natuurliefhebber geweest.”

U vindt zelfs dat een boom rechtspersoonlijkheid moet kunnen krijgen.

“Absoluut. Ik zou een boom die dreigt gekapt te worden, best willen verdedigen. Maar dat kan nu niet, natuurlijk. Er is wel al veel veranderd in onze omgang met de natuur. Ook in de wet. Zo heeft de wetgever bepaald dat dieren ook gevoelens hebben. Dat is gebeurd onder de vorige minister van Justitie Koen Geens (cd&v), die goed werk heeft verricht. Ik vind het fantastisch dat dieren geen louter bezit meer zijn.”

Wat kan dat betekenen?

“Wel, dat een rechter bij een echtscheiding niet alleen rekening houdt met beide partners, maar ook met de gevoelens van de eventuele huisdieren bij het bepalen van een regeling. Hij zal zich afvragen: wat is het beste voor het hondje?”

Tot slot, het is pure *trial by media*, maar in Amerika lezen ze *De Morgen* toch niet: gelooft u Amber Heard of Johnny Depp?

“De vraag is of we hier niet te maken hebben met goede acteurs. Wat is waar en wat niet? Moeilijk. Ik heb wel veel sympathie voor Johnny Depp, moet ik zeggen. Geweld in relaties komt niet altijd en zeker niet alleen van mannen. Het is goed dat we leren dat het ook anders kan zijn. Die erkenning is zeker niet verkeerd.”